

GYÖRLADAMÉR
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Györladamér bemutatása	5
3. Örökségünk	10
4. Eltérő karakterű településrészek Györladaméron	12
5. Építészeti útmutató	
Történelmi településközpont	15
1960-as és 1970-es években beépült településrészek	18
1970-es és 1980-as években beépült településrészek	21
Györladamér – Fejlesztési területek	24
Kerítések	27
Kertek	28
Erkélyek, tornácok	30
Ajtók, ablakok	31
Homlokzatképzés	32
Részletek	34
6. Mai példák	36
7. Utcák, terek	37
8. Hirdetések, reklámtáblák	38

BEVEZETÉS

A Településképi Arculati Kézikönyv településünk védendő épített és természeti értékeit, valamint jövőképünket kívánja megismertetni.

A könyv megjelentetésének célja:

- megismerni a településünkön már meglévő, a település arculatát meghatározó, épített örökségünket;
- feltárni és megismerni elképzeléseinket és elvárásainkat lakókörnyezetünk jobbá, szebbé tételére;
- a jövő építészeti és örökségvédelmi feladatai mellett a lehetőség szerinti szerethető, kellemes, gazdaságos (irigylésre méltó) település kialakításának segítése;
- a belterülettel párhuzamban külterületeinket is úgy alakítani, fejleszteni, hogy helyben legyen meg a lehetőség a szabadidő hasznos, illetve kellemes eltöltésére.

A könyv készítését segítő szakértő, szakember csapattal, közös elképzelés alapján kértük a lakosság véleményét. Bízunk abban, hogy lakótársaink közösségformáló véleményének megismerésével ötleteket kapunk lakókörnyezetünk színvonalának emeléséhez, a minőségi, kívánt életmód eléréséhez szükséges változtatások megismerésére. Sajnos a kérdőíveket kevesen küldték vissza.

A felelősség valamennyiünké. Olyan települést kell kialakítanunk, ahol mi és a következő generációk is megelégedéssel tölthetjük napjainkat.

Fontos, hogy elképzelésünk megvalósításával ne sértsük lakótársainkat, és ne romboljuk a településképet.

A Településképi Arculati Kézikönyv segíteni kíván abban, hogy a lakóházak tervezésénél, építésénél, illetve felújításánál elkerüljünk olyan hibákat, amelyeket csak nagy költséggel, vagy egyáltalán nem tudunk javítani.

A kézikönyv külön segítséget kíván nyújtani az újonnan kialakítandó lakóövezetben építkezőknek technológiájában, valamint az új építésre ajánlott lakóháztípusok megismerésében.

Kérem, fogadják szeretettel, tanulmányozzák, ismerjék meg, hogy segíthessék elképzeléseink megvalósulását!

Kettinger János
polgármester

GYŐRLADAMÉR BEMUTATÁSA

Győrladamér önálló község Győr–Moson–Sopron megyében, hazánk északnyugati részén, a Mosoni-Duna egyik kanyarulatában, Győrtől 9 km-re. A Szigetköz keleti harmadában, az ún. Alsó-Szigetközben a Mosoni-Duna bal partján, néhány kilométerre a Dunától, ma már a szigetközi 1401. számú, Hédervár felé menő út két oldalán helyezkedik el. Másfél évszázaddal ezelőtt még az országúttól északra, a későbbi Nádas-tó partján rejtőzött. Fényes Elek az 1851-ben megjelent *Magyarország Geographiai Szótárában* így jellemzi a települést. (A szöveget eredeti helyesírással, de a rövidítéseket föloldva közöljük. Érdeemes észrevenni a név írásmódját!)

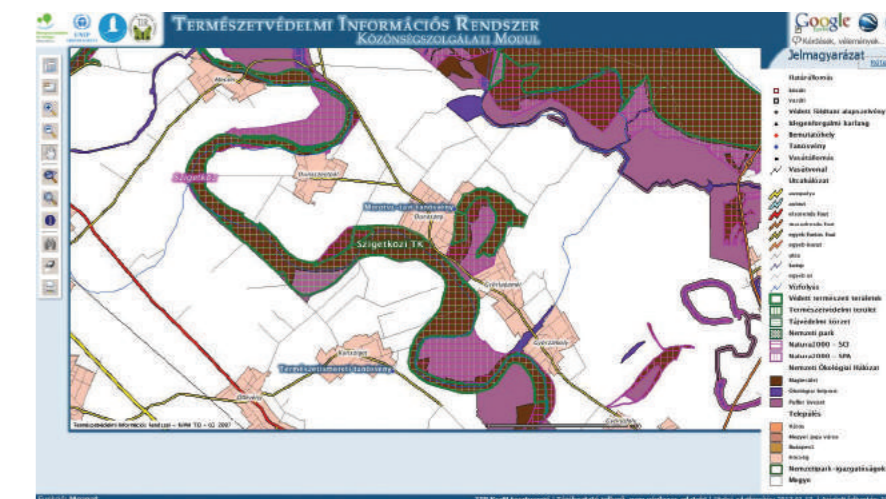
Ladamér, magyar falu Győr vármegyében, a ladoméri tó mellett: 295 katolikus lakos. Földesura: a Viczay nemzetség. Utolsó posta: Győr.

A település természeti környezetét alapvetően meghatározza annak tájféldrajzi elhelyezkedése. A Dövényi Zoltán szerkesztésében megjelent *Magyarország Kistájainak Katasztere* alapján a település a Kisalföld nagytáj Győri medence középtájának Szigetköz kistájában található. A kistáj jórészt árvízveszélyes alacsonyártéri síkság, de előfordul a néhány méterrel magasabb magas ártér is. Tengerszintfeletti magassága északnyugaton 125–115 m, délkeleten 115–110 m között van. Legmagasabb pontja 126 m.

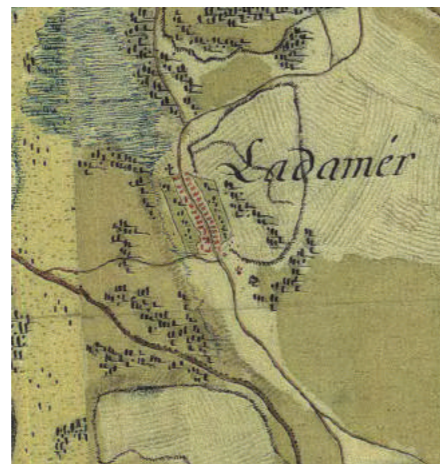
Az Alsó-Szigetköz, amelyhez Győrladamér is tartozik, jellemző tájképi eleme az élő vizeket kíséő holtágak és morotvák sora. Ennek szép élményt nyújtó példája az egykori Holt-Duna-ág maradványa, a Nádas-tó a kirándulók kellemes pihenő és kirándulóhelye. Még két tó található a település határában, de ezek bányaművelésből keletkeztek.

A település és határának egy része a Szigetközi Tájvédelmi Körzethez tartozik, amelynek kezelője a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság. A tájvédelmi körzet természetvédelmi jelentőségét jelzi, hogy hazánk Európai Unió csatlakozása után közösségi jelentőségű Natura 2000-es területté nyilvánították. A Natura 2000-es terület egyik része, a közigazgatásilag Dunaszeghez tartozó Morotva-tó választja el a két település belterületeit, amely így egyúttal a belterületi terjeszkedésnek is gátat szab.

A táj életéről így ír Timaffy László:
„Semmi sem tart örökké a természetben. Az építő erőkkel szakadatlanul harcban állnak a romboló erők, és a születés, munka, elmúlás itt is az élet nagy jellemvonásai. Bármilyen életerős, tomboló legyen is a folyóág, medrében lassan, csendesen dolgoznak az elmúlás erői. Az oldalágak feltöltődnek, a víz sodra másfelé vándorol, s az elhagyott medrek sorsa a csendes haldoklás. A fattyúágak is fokozatosan elzáródnak, medrük feltöltődéssel mindig magasabbra kerül, s egyre kevesebb vizet, kevesebb hordalékot kapnak a főágból. Folyásuk megcsendesül, a kiágazás helye lassan eltömődik, s végül már csak szivárgás útján érintkeznek az élő vizekkel. A hatalmas kanyarulatok szintén túlfejlődnek. Nyakuk úgy elszűkül, hogy a legközelebbi árvíz átvágja, és a folyó levetéli őket magáról.”

Mikor történhetett mindez? Még a legkorábbi szabályozások előtt, amikor a szigetközi falvak még vándoroltak. Ennek a XVIII. században vet véget a mérnöki tudomány és a lecsapolások, melyeket a földesurak kezdenek meg, e területen a Héderváryak. Vályi András 1799-ben Magyar országnak leírása című munkájában ezt írja: *„Szigetköznek nevezik Győr megye egyik járását, amelynek hossza nagyobb, mint a szélessége”*. Szinte a leírással egy időben, 1794-ben készül az első katonai fölmérés, melynek térképén láthatjuk az egyutcás falut.

Az országúttól elhúzódva, a mai Szent István utca közepén álltak az egykori pajták és lakóházak a XVIII. század végén. Hogy milyenek lehettek? Volt-e kerítésük? Miből épültek? Ha hihetünk a térképésznek, akkor nem fából, hanem sárból. A georeferálás szerint a mai Viola-féle kereszt jelezte a felső faluvéget. Néhány évtized múlva a hédervári uradalom majorsági épületeket épített a falu felett. A második katonai felmérésen már jól látszik, hogy a jellegzetes háromszög alakú térség körött fából és kőből rakott nagy épületek állnak. A régi házak eltűnnek, a fakereszt helyett az út másik oldalán egy kőkereszt készült. A majorság fölött szalagtelkes porták állnak, ezek lehetnek a Veszprém megyéből érkezett telepesek telkei.

Azaz ezek a falvak a középkorban az élő folyó mellé települtek, egy ideig a folyóval vándoroltak, majd megállapodtak egy tó mellett. Ezt láttuk az 1846-os térképen. Ma pedig ennek emléke, hogy a Szent István utca enyhe ívben hajlik, távolban a magtárból lett templom tornya látszik. Az utcán otthonosan él a fehér gólya. Ez a telekosztás már megmarad, ahogy a jellegzetes szigetközi háromszög alakú tér is.

Jellemző Ladamérra, hogy története során nagyon sokszor épült újjá szinte a semmiből. Az írott forrásokból tudjuk, hogy valaha templomos hely volt, mert 1658-ban romos templomát említik. Hogy hol állhatott ez a templom, nem tudjuk. Aztán sokáig a zámolyi plébániához tartozik, feltehetően oda is temetkeznek, míg Zámolyon a templom körüli temetőt meg nem szüntetik. Ez az a kor, II. József uralkodásának kora, amikortól valóban fejlődésnek indul a falu, és ez a folyamat máig tart.

Visszatérve Vályi leírásához, amelyben „hosszúnak” nevezi a Szigetközt, melynek két hosszanti széle a Mosoni és az Öreg Duna. A ladaméri vagy ladoméri határ éppen az egyik Dunától a másikig tart, keskenyen szeli keresztbe a tájat, történeti magja pedig az egykori holtágból alakult Nádas-tó mellett bújik meg, a szigetközi úttól elhúzódva.

A folyamatos fejlődést jól mutatja a népesség növekedése, amely az 1787 évi 148-ról mára majdnem kétezer lett, szinte ötven évenként megduplázódva. Fontos esemény a XIX. század második felében a saját temető kialakítása. Mára a település központi részéhez tartozik a „halottak faluja”, betonelemes kerítése meghatározó a Szent István utcában, a történeti mag és az önkormányzat épülete között.

Az egykori majorság magtárából 1946-ban önálló plébánia temploma épül, amelyet azóta egyszer már megújítottak. Ezt követően jön az 1954-es nagy árvíz. Ezt megelőzően a házak többsége tömésből volt, ekkor viszont év végére „korszerű” téglából épült házakat építenek.

Ebben az időben épül az egykori tanács-háza, a mai önkormányzat épülete, egy szerencsés típusú adaptációjából. Telepítése kiváló, a történeti mag országút felé részén, a Szent István utca derekán fogadja az érkezőt.

Mára az egykori szalagtelkek megosztásával és új területek beépítésével mintegy körbenötte a magot a falu. A külterületeken is újra indultak az építkezések.

A szigetközi tájban a magányos tanyák, puszták, majorok sohasem voltak idegenek. Ez a tendencia jól ellensúlyozhatja a kertvárosiassá váló területeket.

Több irodalmi forrás is a Duna belső del-tavidékeként hivatkozik a Duna fő medre és a Mosoni Duna között fekvő Szigetköz, illetve a Duna főmedrén túl lévő Csallóköz vidékére. Ezen a vidéken ősidóktól fogva minden a víztől függött, a víz rombolt és épített, pusztított, de életet is adott a vidéken élő embereknek. A víz-, vad- és halbőség következtében az ember nagyon korán letelepedett a vidéken, és kialakultak a területhez kapcsolódó ősi mesterségek, amelyek sokáig jellemzőek voltak a kialakult településekre. A vizekben halak tömege nevelődött, ezért az egyik legfontosabb ősi foglalkozás természetesen a halászat volt. A szabályozásoknak köszönhetően ma már a halállomány lényegesen kisebb, mint korábban, de a helyiek kapcsolata megmaradt a Mosoni Dunával mint horgász és rekreációs célú vízzel. Ma már szelíd és megzabolázott a víz, a tó tükre szűkül a nádtól, már menteni, növelni, építeni, fenntartani kell a vízfelületet.

Ez a megváltozott kapcsolatrendszer nagymértékben meghatározza a település lehetőségeit és értékét. Ma nem élelmet, hanem életteret biztosít a természeti környezettel együtt élő egykori falu. Ezt az adottságot és a történeti fejlődést kihasználva kellene fejleszteni a települést, hogy megmaradjon egyéni arculata.

A fejlesztés egyik lehetősége a külterületek megfontolt és gondosan előkészített bevonása. Ilyen magas minőségű lakó- és üdülőterület alakítható ki az egykori pusztá helyén, a Szavai csatorna partján, ahol most a hódok építkeznek. A külterületi ingatlanok beépítése rendkívül nagy körütekintést igényel, hiszen a szigetközi

tájon a tanya jellegű beépítés a történeti időkben nem volt jellemző.

Szintén az agglomerációs szűrőesség ellen lehet tenni az önkormányzat által kezelt egykori bányató fenntartásával és közösségi használatúvá tételével. A meglévő védett természeti értékek, mint a Somos

erdő, csak korlátozottan vonhatóak be a fejlesztésbe, de természeti védelmük biztosított, és épp ezáltal jelenthetnek egyedi vonzerőt, értéket az itt élőknek. Az új fejlesztési tervek szerint pedig a Mosoni-Duna ártere is határos lesz az új, megfontoltan szabályozott belterülettel.

ÖRÖKSÉGÜNK

Gyórladamér településen nincs országosan védett műemlék épület. Az elfogadott helyi építési szabályozás szerint helyi védetség alatt áll a római katolikus templom és az Országút utca mentén levő kőkereszt, de önálló rendelet nem készült.

Ez a feszület telepítése miatt fontos. Az Országút és a Hunyadi út sarkán, a Dunaszeg felőli faluvégén álló, 1964-es datálású kőkereszt a belterület határát jelzi.

Ezekon kívül még három kereszt található a településen, melyek jól jelzik azt a megtartó erőt, vitalitást, amit a hit jelentett az itt élőknek.

Három fontos történelmi emlékmű is áll még a Szent István úton, amelyek a világháborúk áldozatainak és az 56-os eseményeknek szenteltettek. Ezek megőrzése is fontos, mert kordokumentumok. Szemben a kereszttekkel, melyek egykori területminőségek határát jelezték, az emlékművek telepítése nem helyhez, inkább átgondolt koncepcióhoz illeszkedjen.

A helyi védetségű épületek közé javasoljuk még az önkormányzat épületének fölvételét is, valamint az alábbi emlékegyüttéseket:

Együttéseket alkotnak az önkormányzat épülete és a kapcsolódó emlékpark, a temető a régi hősi emlékkel és a sírokkal, vele átlósan szemben a Viola kereszt és a szovjet hősi emlékmű. Lezárásképpen pedig a templom és a környezetében álló fakereszt.

Az eltérő karakterű településrészeket bemutató térképen jól lehet látni, hogy ezekhez a pontokhoz ízesülnek a mérnöki munkával kialakított új településrészek utcái.

A felsoroltak közül legjelentősebb kismemléke a településnek a Viola-féle kereszt. Datálása szerint ugyan 1933-as, de elhelyezkedése szerint az egykori faluvég keresztjének megújítása. Mint egykor ez a feszület, most a Hunyadi utcai jelzi a jelenlegi település határát, és köszönti a Dunaszegegről érkezőket.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Győrladamér tulajdonképpen mai településközpontja a templom, az óvoda-iskola-könyvtár együttese körül, a legrégebben betelepült Rákóczi Ferenc utca végén alakult ki. A korai beépítés továbbfejlődési irányát a falut a szigetközi országúttal összekötő bekötőutak határozták meg. A Szent István út már a XX. század első felében beépült. Az utca becsatlakozási pontján, kisebb teresedésen áll a Polgármesteri Hivatal. A nagyobb arányú területnövekedés azonban csak a második világháború után következett be, és a mai napig is folyamatosan tart. A faluszerkezet egyre sűrűbb, a belső zöldterületek mára beépültek, a település peremén újabb és újabb utcák nyílnak. Az utcák rendezettek, gondozottak. A közterületekről hiányzó növények miatt az utcaképek a nagyvárosi agglomerációban fekvő településekre jellemzőek ott, ahol aránylag kicsi méretű, kis mélységű telkeken sűrűn állnak a lakóházak, az utcákon járda nincs, és a vízelvezetés sem megoldott. Ezek leginkább a kilencvenes évek új beépítésű területein fordul elő.

A faluban alapvetően négy eltérő karakterű beépítés különíthető el:

- Történelmi településközpont
- 1950-es és 1960-as években beépült településrészek
- 1970-es és 1980-as években beépült településrészek
- Fejlesztési területek

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A történelmi falumag déli végén alakult ki a mai település központja. Itt állnak a legfontosabb, településképi szempontból is meghatározó középületek: a templom, az iskola, a könyvtár és a tornaterem.

A település másik hangsúlyos pontja a Szent István út és a Táncsics Mihály utca kereszteződésében álló Polgármesteri Hivatal és Posta épületek körül alakult ki, az épületek előtt található parkosított tér fontos orientációs pont. Maga a Polgármesteri Hivatal is kiemelkedik a környező lakóházak sorából.

LAKÓTERÜLETEK

A településközponton kívüli lakóterületek – bár beépítési idejük szerint elkülöníthetjük őket – nagyon hasonló arculattal rendelkeznek, épületállományuk is közel azonos. A Duna árvizei következtében alig maradt fenn történelmi lakóépület. Ezek elszórtan, de leginkább a Rákóczi Ferenc és a Szent István utcában állnak. A ma már hagyományosnak tekinthető utcaképet a második világháború után épített kockaházak határozzák meg, melyek között előfordul egy-egy hosszúház tornáccal, és az udvarokon még előfordulnak a ragozva egymás mögé épített épületek, kamra, istálló, szén, kispajta, góré.

A jellegzetes sätortetős tömegű kockaházak háromszatú ablakaikkal a magyarországi települések arculatának alapelemei. Ahol ezekből a házból négy-öt áll egymás mellett, ott nyugodt utcaképet találunk. Mindkét típusra jellemző a keskeny előkert, kivéve, ahol az egykori szabálytalan alakú, kicsi méretű zsellértelkeken a ház az utcáfrontra került.

A falu arculatának változásában rendkívül fontos szerep jutott Győr közelségének. A település a nagyvárosi agglomeráció részévé vált, ennek megfelelően változott az itt élők életmódja. A régebbi házak jelentős része lecserélődött vagy modernizálódott, ezáltal az utcaképek egysége is megváltozott, a mai képet a sokféleség jellemzi. Házak épülnek hagyományörző, népies stílusban, vagy éppenséggel modernista jellegzetességekkel. A hagyományos településképhez, a szomszédos épületekhez való illeszkedés sokszor hiányzik.

Az utóbbi évtizedekben a település jelentős területi növekedésen is átesett. Az újabban telepített Mátyás király, Hunyadi, Déry Tibor utcák az egy időben történt beépítésnek köszönhetően egységesebb – bár a hagyománnyal szintén szakító – képet mutatnak. Ugyancsak az utóbbi időben épült be a falun átvezető Országút két oldala. Az itt megjelenő beépítés intenzitása már közelebb áll a kertvárosi-kisvárosi beépítéshez. A település újabban beépített területein feltűnő a növényzet hiánya. A közterületeken és a lakótelkeken egyaránt hiányoznak a fák.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ebben a fejezetben a település képének megőrzésére és formálására teszünk javaslatokat. A lakossági konzultációk és felmérések során sokféle javaslat gyűlt össze arról, hogy miként illeszkedjenek a település képébe az újabb épületek, s hogy miként volna megőrizhető a település megszokott arculata.

Az építészeti útmutató összefoglalja és szemlélteti azokat a szabályokat, amelyek segítik az építkezőket, hogy építményeiket szervesen illesszék a település arculatába. S mindezt a település karakteresen eltérő részeire külön-külön mutatjuk meg.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSKÖZPONT

MAGASSÁG

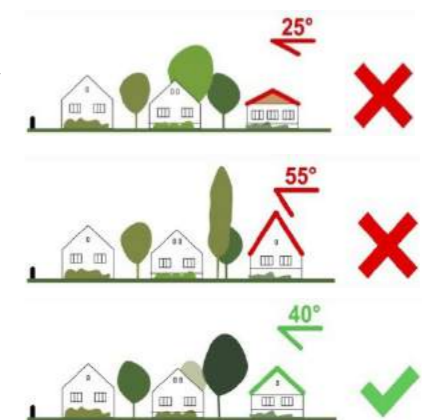
Győrladamér történeti faluközpontjában a családi házak magassága közel egyforma. A meglévő épületek közé épülő új házak hasonló magassággal kell, hogy épüljenek, mint a szomszédosak. Felmérésünkből kiderül, hogy Győrladaméron a lakók többsége a földszintes és tetőteres épületeket tartja elfogadhatónak.

A túl magas házak nem illenek Győrladamér történeti faluközpontjának képébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Győrladamér történeti faluközpontjában a háztetők hajlásszöge közel azonos. Az új házak a meglévő épületek közé úgy épüljenek, hogy tetőjük hajlásszöge a mellettük levőkével közel azonos legyen. A túl lapos szögű vagy túl meredek tetők nem illenek Győrladamér történelmi központjának képébe.

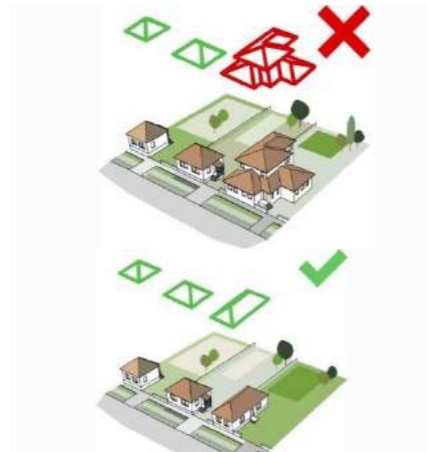
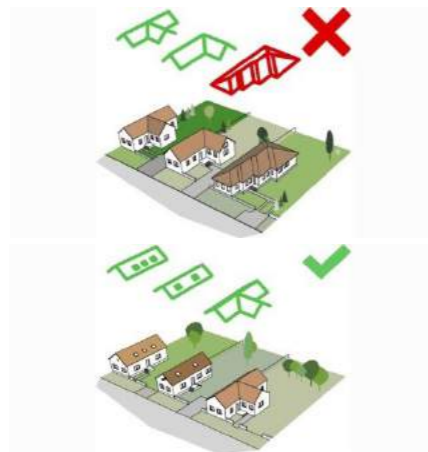
A TETŐK FORMÁJA

A település központjában a családi házak tetőformája egyszerű, zömmel nyeregtetős és sátortetős.

Új házak építésénél a szomszéd házakat figyelembe véve kell építkezni.

A megkérdezettek többsége a házakhoz legjobban illőnek a nyeregtetőt és a sátortetőt ítéli.

A nyeregtetős és sátortetős házakból álló utcákba ne épüljenek tördelt tetőformájú épületek, hanem csak a szomszédokhoz hasonló nyeregtetővel és sátortetővel.

SZÍNEK

A település történeti központjában a családi házak színei változatosak, ám visszafogottak és közel azonosak.

Felmérésünk szerint az itt élők túlnyomó többsége a fehér és a homokszínű házakat részesíti előnyben, kéket és vöröset viszont nem szeretne látni.

A település központjában az új épületeken és az átalakítások során is a kialakult és megszokott színeket és anyagokat kell használni.

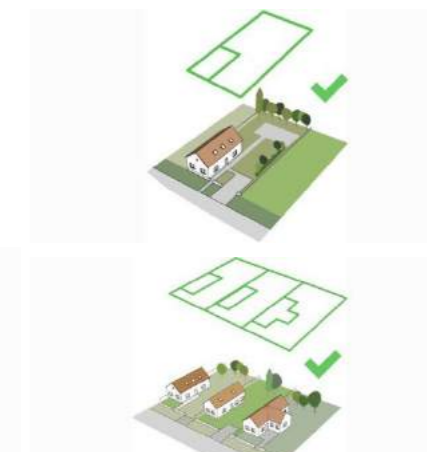
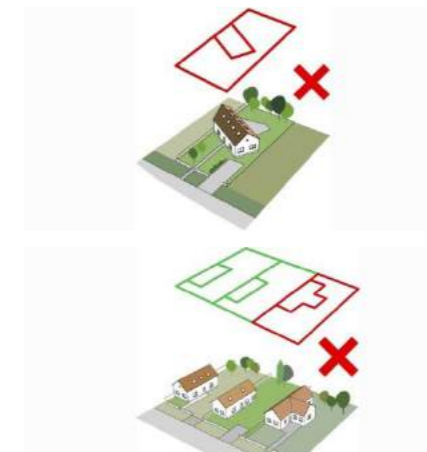
Nem fogadható el a feltűnő, kirívó színek és a szokatlan tér- és falburkolatok alkalmazása.

TELEPÍTÉS

A történeti településközpontban a családi házak a telkek oldalhatárán állnak, és az utcára néznek.

Az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított, vagy túlzott mértékben hátra húzott ház építése nem javasolt.

A szokásokat követve, a kertek a házak mögött, azoktól védve alakítandók ki.

KERÍTÉSEK

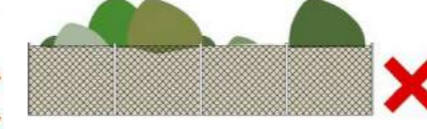
A település történeti központjában a hagyományos átlátszó kerítések a megszokottak, nem átlátható, tömör megoldások nem fogadhatók el.

A kerítés elhagyása a település központjában nem javasolható.

A teljesen átlátható pálcás kerítés javasolható.

Áttört kerítések nádszövettel, ponyvával takarása nem megfelelő megoldás.

Ajánlott a hagyományos oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-os áttört résszel.

A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

1950-ES ÉS 1960-AS ÉVEKBEN BEÉPÜLT TELEPÜLÉSRÉSZEK

MAGASSÁG

Györladamér települési arculatát erősen meghatározzák az 1950-es 1960-as években kiépült lakónegyedek, ahol a családi házak magassága közel azonos. Kívánatos, hogy a meglévő épületek közé épülő új házak hasonló magassággal épüljenek, mint a szomszédosak. Túl magas házak nem illenének a településrész hagyományos arculatába.

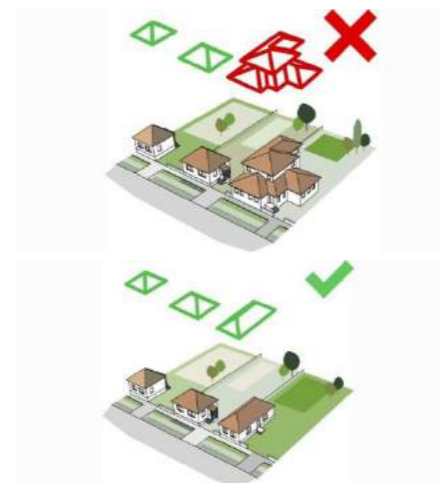
TETŐHAJLÁSSZÖG

Az ötvenes, hatvanas években a házak formája, így a háztetők hajlásszöge is közel azonosan épült. Új házakat a meglévők közé úgy kell építeni, hogy tetőjük hajlásszöge a mellettük levőkével közel azonos legyen. A túl lapos szögű vagy túl meredek tetők nem illenek a településrész hagyományos képébe.

A TETŐK FORMÁJA

A lakóközvetben a családi házak tetőformája zömmel egyszerű sátoztetős. Érthető módon a település megkérdézett lakóinak többsége a házakhoz legjobban illőnek a nyeregtetőt és a sátoztetőt ítélte. Új házak építésénél ezt a hagyományt érdemes követni, s a szomszéd házakat figyelembe véve kell építkezni. A sátoztetős házakból álló utcákba ne épüljenek tördelt tetőformájú épületek, hanem csak a szomszédokhoz hasonló sátoztetővel.

SZÍNEK

A településrészben a családi házak színei sokfélék, mégis visszafogottak és közel azonosak. Felmérésünk szerint a településen élők döntő többsége a fehér és a homokszínű házakat szereti, kéket és vöröset viszont nem szívesen látta. Az újonnan épülő házakon és az átalakítások során is a kialakult és megszokott színeket és anyagokat kell használni. Nem eredményez kellemes hatást a feltűnő és kirívó színek, valamint a szokatlan burkolatok alkalmazása.

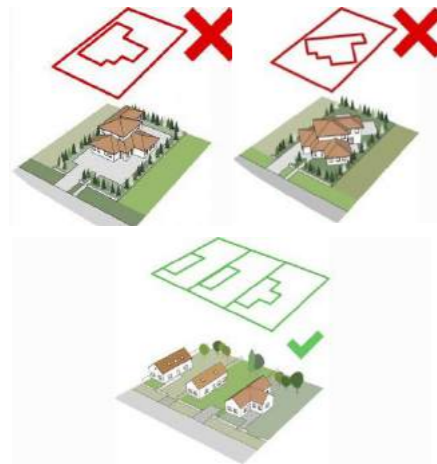

TELEPÍTÉS

Az 50-es és 60-as években épült családi házak a telkek oldalhatárán állnak, és az utcára néznek.

Ezekben a negyedekben az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított, vagy túlzott mértékben hátra húzott ház építése nem javasolt.

A szokásokat követve, a házak védett kertje a ház mögött alakítandó ki.

KERÍTÉSEK

A jellemzően sátoztetős családi házas lakónegyedekben a hagyományos átlátszó kerítések a megszokottak, kevésbé átlátszó tömör megoldások nem fogadhatók el.

A kerítés elhagyása a településrészen nem javasolt.

Az áttört kerítések nádszövettel, ponyvával takarása nem megfelelő megoldás.

A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

A teljesen átlátható pálcás kerítés főleg a kertek között javasolható.

Hagyományos oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-os áttört résszel javasolható.

1970-ES ÉS 1980-AS ÉVEKBEN ÉPÜLT TELEPÜLÉSRÉSZEK

MAGASSÁG

Györladamér településképeinek jellegzetes és meghatározó elemei a '70-es és '80-as évek hangulatát hordozó családi házas körzetek, ahol az épületek magassága közel azonos, még ha különböző háztípusok váltják is egymást az utcákban.

A meglévő épületek közé épülő új házakat a szomszédosokhoz hasonló magassággal tanácsos építeni.

A túlzottan magas házak nem illenek a településrész hagyományos képébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A lakókörzetben a háztetők hajlásszöge közel azonos, bár gyakran különféle típusú házak váltják egymást az utcasorokon. Javasolt, hogy az új házak úgy épüljenek a meglévők közé, hogy a tetőjük hajlásszöge a mellettük levőkével közel azonos maradjon.

A túl lapos vagy túl meredek szögű tetők nem illenek a településrész hagyományos képébe.

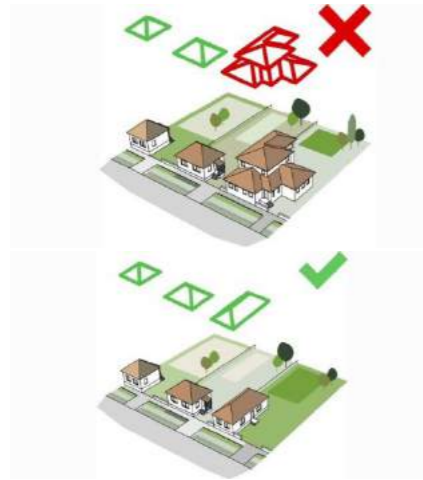

A TETŐK FORMÁJA

A '70-es és '80-as években épült lakónegyedben a családi házak tetőformája egyszerű, utcával párhuzamos nyeregtetős vagy gyakran sátoztetős.

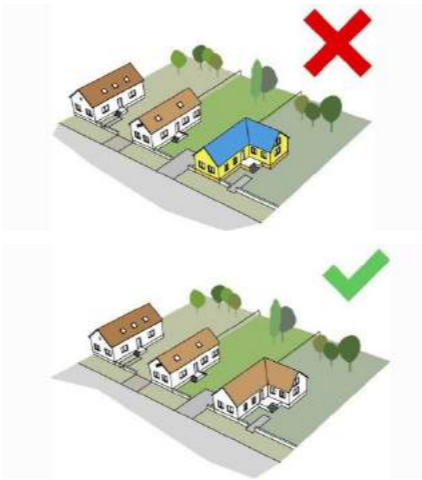
Új házak építésénél a szomszédos házak tetőformáit figyelembe véve kell építenni.

A nyeregtetős és részben sátoztetős házakból álló utcákba ne épüljenek tördelt tetőformájú épületek, hanem inkább a szomszédokhoz hasonló változatok.

SZÍNEK

A 70-es és 80-as években épült családi házak színei változatosak, mégis visszafogottak. Nem véletlen, hogy a településen megkérdezett lakók döntő többsége a fehér és a homokszínű házakat szereti, kéket és vöröset viszont nem szívesen lát. Az újonnan épülő házakon és az átalakítások során is érdemes a kialakult, megszokott színeket és anyagokat használni. Nem ajánlatos ezekben a negyedekben a feltűnő, kirívó színeket és a szokatlan burkolatokat alkalmazni.

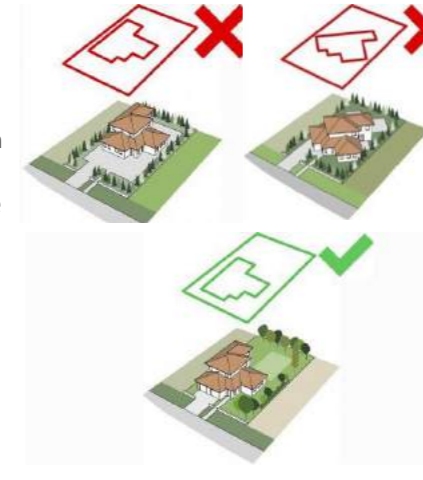

TELEPÍTÉS

A településrészekben a családi házak többnyire a telkek oldalhatárán állnak, és az utcára néznek.

Új épületek esetében az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított, vagy túlzottan hátra húzott házak építése nem javasolt.

A szokásokat követve, a házak védett kertjét az épületek mögött lehet otthonosan kialakítani.

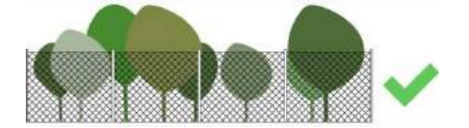

KERÍTÉSEK

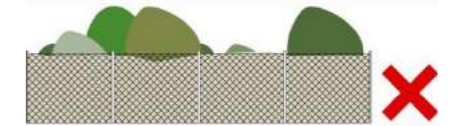
A '70-es és '80-as évek lakónegyedében a hagyományos átlátszó kerítések a megszokottak, nem átlátszó, tömör megoldások itt kevésbé fogadhatók el.

A kerítés elhagyása a településrészen nem javasolható.

A teljesen átlátható pálcás kerítés főleg a kertek között javasolható.

Az áttört kerítések nádszövettel, ponyvával takarása nem megfelelő megoldás.

Hagyományos oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-os áttört résszel javasolható.

A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

GYŐRLADAMÉR – FEJLESZTÉSI TERÜLETEK

MAGASSÁG

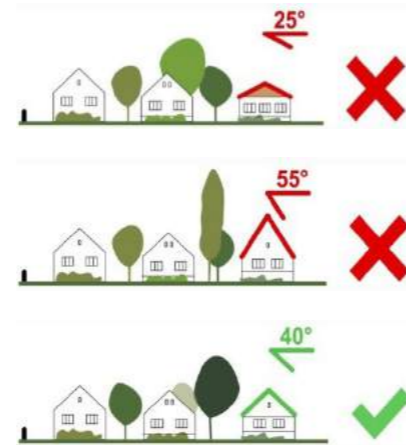
Győrladamér manapság beépülő és további fejlesztésre szánt lakóterületein a családi házak magassága közel azonos. Közös érdek, hogy a már megépült házak közé épülő új épületek hasonló magassággal épüljenek, mint a szomszédaik.

A túlságosan magas házak nem illenek az új lakónegyedek települési képébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A fejlesztési területeken a háztetők hajlásszöge hagyományozódik, a régebbi és az új építésű házaknál is közel azonos. Új házakat a meglévők közé úgy kell építeni, hogy tetőjük hajlásszöge a mellettük állókéval közel azonos legyen. A túl meredek tetők nem illenek a győrladaméri fejlesztési területek kialakuló arculatába.

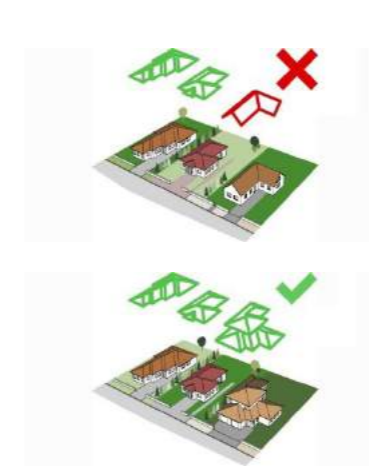

A TETŐK FORMÁJA

A településszéli parcellázásokon napjainkban épülő új családi házak tetőformája egyszerű, leggyakrabban alacsony tetőhajlásszögű kontyolt tetőidomokkal vagy nyeregtetővel készül.

Az újabb házak építésénél a szomszédos házakat figyelembe véve érdemes építkezni.

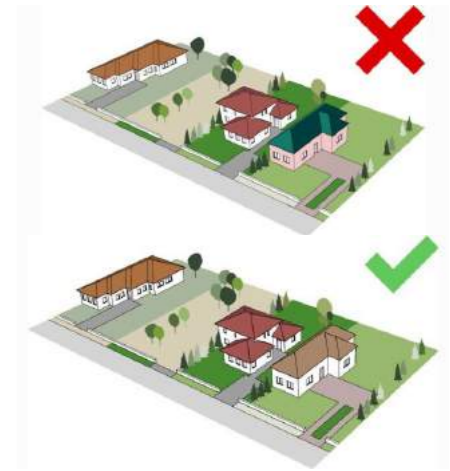
Javasolható, hogy az úgynevezett mediterrán stílusú földszintes házból álló utcákba ne épüljenek hagyományos formájú épületek, inkább csak a szomszédokhoz hasonló megoldások. És fordítva: az egyszerű nyeregtetős, oromfalas házak sorát hasonlóképpen folytassák.

SZÍNEK

A Győrladaméron manapság beépülő és további fejlesztésre szánt parcellázásokon a családi házak színei bár változatosak, nem sokban különböznek egymástól. Az újonnan épülő házakon a szomszédos házakban kialakult színeket és anyagokat érdemes használni.

Nem támogatható a feltűnő, kirívó színek és a környéken szokatlan burkolatok, anyagok alkalmazása.

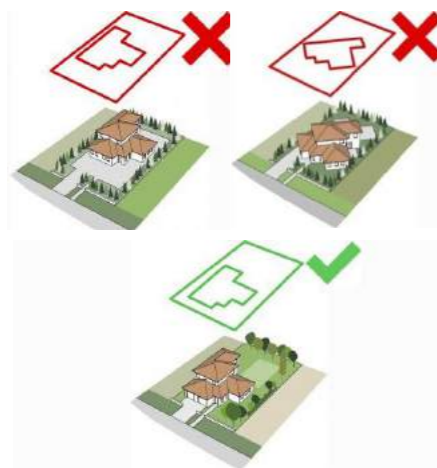

TELEPÍTÉS

Az új parcellákon is többnyire a telkek oldalhatárán állnak a házak, és az utcára néznek.

Az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított, vagy túlzott mértékben hátra húzott ház építése nem javasolt.

A hagyományokat követve a házak védett kertjét itt is hátul, az épületek mögött érdemes kialakítani.

KERÍTÉSEK

Az új parcellázásokon a hagyományos átlátszó kerítések javasolhatók, a nem átlátható, tömör megoldások kevésbé fogadhatók el. Jellegzetes kerítésformák itt még nem alakultak ki, de jellemzően csökken a magasságuk, és olykor el is hagyják az épület homlokzata előtti szakaszt a kerítésből.

A kerítés teljes elhagyása a településrészen nem javasolható.

A teljesen átlátható pálcás kerítés főleg a kertek között javasolható.

Az áttört kerítések nádszövetvel, ponyvával takarása nem megfelelő megoldás.

Hagyományos oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-os áttört résszel javasolható.

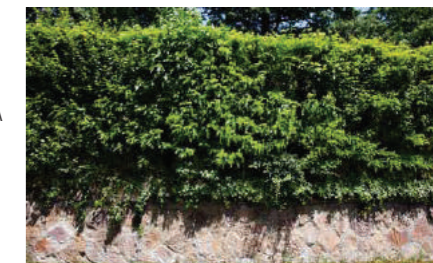
A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

KERÍTÉSEK

A kerítések nemcsak elválasztják, hanem össze is kapcsolják a telkeket az utcával. A kerítések egyfelől határolják a magánkertereket, másfelől teret engednek a betekintésnek és a kilátásnak is. Formájukkal, színeikkel mutatják, kik laknak ott, és az utca egészének képéhez is hozzájárulnak. A kerítések dolgában is érdemes okulni a régiek megoldásaiból. Győrladaméron ritkán, s csak módjával építettek tömör kerítésfalakat, inkább áttört kovácsoltvas vagy drótfonatos betét-elemekkel építkeztek, s csak a lábazatnál és a kapuoszlopoknál alkalmaztak tömör részeket. A felméréseinkben megkérdezett lakók körében a legnépszerűbbek a kovácsoltvas és a fakerítések, utánuk a sövénykerítések következnek.

A lábazatok, kapuoszlopok megoldásainál a régi, faragott kőből vagy téglából, majd később betonelemekből rakott változatokat kezdik felváltani a nyers terméskőből emelt formák. A kerítések áttört felső részein terjed az impregnált fabetétes, deszkás vagy pallós megoldás. Az újabban beépülő parcellázásokon terjed az amerikai típusú, kerítés nélküli megoldás, amit többnyire egyszerű nyírott sövény telepítésével oldanak meg. Az egységes és otthonos települési arculat létrehozásához a kerítések is érdemes egységesen a településrészekre jellemző anyagokkal és formákkal építeni.

KERTEK

A lakóépületünket körülölelő kert teremti meg a természeti környezethez való kapcsolódást, biztosítja a teret a kikapcsolódáshoz, pihenéshez, amelyre a 21. század emberének oly nagy szüksége van a megfelelő életminőség eléréséhez. A kertünk ugyanakkor haszonkertként is funkcionálhat, amely a fizikai állapotunk javításához járulhat hozzá.

A kerttervezés, kertépítészet során hasonló alapelvek jelennek meg, mint az építészetben: arányok, tömegformálás, színek, architektonikus vagy tájképi stílusok formájában. A kert természetesen elsősorban nem egy művi alkotás, hanem a kikapcsolódás helyszíne, amelynek szépségét – rendszeres gondozással, megfelelő növényalkalmazással – akár egész évben élvezhetjük. Ugyanakkor a kert egy élő, állandóan változó, minden évszakban új arcát mutató terület! Érdemes időt, fáradságot szánni rá, mert kertünk nem csak szépségével hálálja meg a törődést: a tájra jellemző lombhullató fák nyáron árnyékot biztosítanak, télen pedig beengedik a napfényt otthonunkba. A lakóépületek kertje a biológiai sokféleség színtere is, és így fontos eleme a települési zöld infrastruktúrának is. A környezeti adottságoknak megfelelő fajok megválasztásához, kertünk tervezéséhez, fenntartásához is kérhetjük szakember segítségét.

Győr-ladaméron célszerű a Szigetköz hangulatának és élőhelyének megfelelő növényfajokat választani és ültetni a kertekben. Ilyenek egyrészt a vízpartokat közvetlenül kísérő galéria, vagy puhafa ligeterdők fajai (a különféle fűz, nyár, juhar fajok), másrészt a keményfa tölgy-kóriszil ligeterdők fajai.

A haszonkertben természetesen megjelenhetnek a különféle gyümölcsfák, amelyek hangulatukban a korábbi ártéri gyümölcsstermesztésre emlékeztetnek. Ugyanakkor kerülni kell a tájtól idegen, gyorsan terjedő fajok, például selyemkóró, fehér akác telepítését, hiszen ezek a Szigetközben a víz útján könnyen a természetes élőhelyeken is elterjedhetnek.

Javasolt fajok listája:

Fatermetűek

- Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)
- Magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*)
- Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
- Mezei szil (*Ulmus minor*)
- Vénic szil (*Ulmus laevis*)
- Mezei juhar (*Acer campestre*)
- Fehér nyár (*Populus alba*)
- Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)
- Mézgas éger (*Alnus glutinosa*)
- Rezgő nyár (*Populus tremula*)
- Vadalma (*Malus sylvestris*)
- Vadkörte (*Pyrus pyraster*)
- Zselnicemeggy (*Padus avium*)

Cserjetermetűek

- Közönséges mogyoró (*Coryllus avellana*)
- Veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*)
- Csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*)
- Egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)
- Kökény (*Prunus spinosa*)
- Húsos som (*Cornus mas*)
- Cseregalagonya (*Crataegus laeigata*)
- Kányabangita (*Viburnum opulus*)
- Kutwabenge (*Frangula alnus*)
- Fagyal (*Ligustrum vulgare*)
- Jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*)

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Győrldamér különböző korszakokban épült részei jól megkülönböztethetők annak alapján, hogy milyen előterekkel nyílnak a házak a kertekre és udvarokra. A történeti településközpontban jellegzetes oszlopos vagy oszlop nélküli tornácaikról jól felismerhetők a régi nyeregvetős parasztházak, melyek inkább csak a hátsó traktuson maradtak meg. A hatvanas évek sátozott házai, majd a nyolcvanas évek nyeregvetős épületei rendszerint nyitott vagy zárható bejárati verandákkal kapcsolódnak a kertekhez.

Az új parcellázásokon ma újra divatba jöttek a bejárati és a kertre nyíló esővédő, árnyékoló teraszok. Ezek – a régiek fel-fogását követve – hozzájárulnak a házak otthonosságához és kényelméhez. A tornácok, teraszok, erkélyek építésnél számtalan, részleteiben is eltérő megoldás kínálkozik. Az egységes és harmonikus települési arculat létrehozása érdekében a teraszok építésénél is érdemes alkalmazkodni a környező házak mintáihoz. Az anyagok és a formák megválasztásánál itt is az egyszerűség a mérvadó.

AJTÓK, ABLAKOK

A régi épületeket többnyire azért csodáljuk, mert hitelesnek véljük, amit építészeti szavaikkal mondanak. Ezt csodáljuk a népi építészeti emlékein és a régi középületek homlokzatain, tetőin, kéményein, párkányokon, ereszekon műlik, hogy mit is képes az épület a megjelenésével mondani.

Az ajtók és az ablakok olyanok, mint a szavak, melyekből a mondatokat formáljuk. Érdemes megválogatnunk őket, ha pontosan és szépen szeretnénk fogalmazni. Leginkább a kapukon, ajtókon, ablakokon, oszlopokon, lábazatokon, párkányokon, ereszekon műlik, hogy mit is képes az épület a megjelenésével mondani.

A mai tervezők gyakran mondják, „nem találunk szavakat”. Pedig a szókinccs adva van. A készítés, ami hajtja a tervezőket nyilvánvalóan a hitelesség szándékából és az elvárásoknak való megfelelés követelményéből ered. Akár a régiek szavait használják, akár a mai modern kifejezési formákat, valójában a mai világ, a jelenkor életének térbeli „leírásához”, dramatizálásához kell építészeti szavakat találniuk. Bízunk kell bennük, hogy megtalálják őket.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Felmérésünk szerint a település lakóinak többsége a felújítások során az épületek homlokzatát tartja a leginkább megőrzendőnek.

A házak homlokzatai úgy alkotják az utca képét, ahogy az emberek a maguk közösségeit. A házak egyéni megjelenése, karaktere részévé válik az utca egészének. Az épület megjelenése voltaképpen egy személyiséget képvisel, egy elvegyülő arcot a többi között. Sok mindent elárul az épületről és az utca történetéről is. A homlokzatnak nem csak illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, hanem óhatatlanul hozzá is kell járulnia azok összképéhez.

Az új építkezéseknél elvárható, hogy az épületek „arcának” vonásai, arányai, formái azt a nemes egyszerűséget és eleganciát tükrözzék, ami a régiek építészét jellemezte. A házak „sminkjével”, vagyis az alkalmazott anyagokkal, színekkel is jól kell tudnunk bánni. Érdeemes a hagyományos és természetes anyagokat, a vakolatot, a téglát, a fát, a cserepet, a követ használnunk. Mindezekre sok jó példát lelhetünk a régi házak közt, s gyakrabban az új épületeken is.

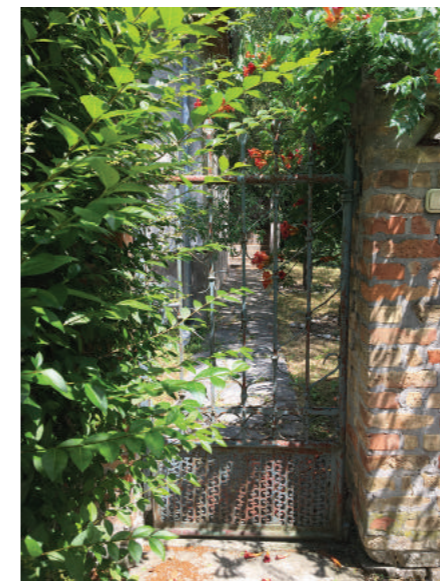

RÉSZLETEK

Érdeemes figyelni Györladamér régi portáinak részleteire s a különféle hagyományos kerti építményekre. Az elmúlt évszázad első felét idéző, néhol dicséretesen felújított, bár többnyire már nem működő kerti kutak, kukoricagórék, nyári kemencék és pajták, mint az eltűnt idők nyomai, emlékei, sajátos időbeli folytonosságot, s az otthonosság érzetét teremtik a régiek világa és az annak helyein zajló mai élet között. Kár volna hagyni, hogy elbontásukkal ez az önazonosságot fenntartó érzület a semmibe zuhanjon.

Ezért hát érdemes ügyelnünk a régi épületformák részleteire, melyeket nem egy elhivatott építész ma nagy tehetséggel alkalmaz a tervein. Az sem baj, ha a környező utcák épületeiről veszünk át motívumokat, megoldásokat, mert aki figyelmesen nézi, láthatja, hogy ezek a részletek sokféle változatban élnek tovább az '50-es és '60-as évek sátor tetős házainak homlokzatain, párkányain és ablakai körül a régi mesterek keze munkáját dicsérő hagyományos részletek a kerítések díszes fedkövein és kőből rakott lábazatain, a kovácsoltvas kapukon, a záruk kilincsein.

Nemcsak formák, hanem bizonyos anyagok szerkezetek is újra használhatók, beépíthetők, mint például a bontott téglák, de megőrizhető egy-egy melléképület, vagy kerítésrészlet is.

MAI PÉLDÁK

Felmérésünk szerint a település lakóinak nagyobb része azt az utcát tartja kellemesebbnek, amelyben csak néhány háztípus van.

Az új házak építése vagy egy régi felújítása során az épület tömegalakítása döntő jelentőséggel bír az adott utca és a település összképe szempontjából. A túl nagy, terjedős épület elnyomja a szomszédos kisebb épületeket, és erősen rontja az utcakép összhatását.

A régiekhez illeszkedő tömegformálás ráadásul nemcsak településképi szempontból előnyös, hanem épület-energetikailag is takarékosabb megoldásokat eredményez, jobban hűthető és fűthető az osztatlan tömegű épület.

A bemutatott példák tömegformálásukkal jól követik a környező házak méreteit, arányait. Több közülük a régi parasztházak stílusát követi, nemcsak vakolt fehér homlokzatával, hanem arányaival, oromfalaival és részleteinek képzésével is. Van köztük nem egy újabb is, amely a hagyományos nyeregtetős házak formáit idézi. Jól mutatják, hogy a régi házaknál nagyobb tömegű épületek is hagyományos arányúvá alakíthatók, s ezzel a szervesen a környezetükbe illeszthetők. A hagyományos parasztházak vagy kertvárosias elhelyezéssel a ház és a kert kapcsolata is harmonikusabb lesz. A természetes anyagok, a vakolat, a téglák, a cserép, a fa és a kő használata nemcsak a régi és az új ízlés közti szerves kapcsolatot, hanem a természetközeli életvitel hangulatát is megteremtik.

UTCÁK, TEREK

Az utcák, terek talán a legfontosabb elemei a települési zöldfelületnek. Győr-Ladaméron fontos kiemelni a település postahivatala és temetője körüli zöldfelületet, ahol több szép védelemre érdemes hársfa található. Természetéből adódóan a zöldfelület, így a fák is megújítandók, szükség szerint újra kell telepíteni a kiöregedett vagy beteg egyedeket.

A településképp egyik legfontosabb alkotóeleme az épített elemeken kívül a zöldfelület mennyisége és minősége. Az ápolott, esztétikusan kialakított zöldfelület önmagában is vonzó, de az értékes épített elemek védelméhez azok környezetének megfelelő kialakítása is hozzátartozik. Nagy figyelmet kellene szentelni a zöldfelületi fejlesztésekre, mint például

játszóterek kialakítása, fenntartása. Erre Ladaméron található megfelelő példát. Közlekedési területek zöldfelületein belül elsősorban az utcai fasorok kialakításával kell foglalkozni. A települést átszelő 1401. számú út indokoltá teszi a rá kifutó egykori kertek végén történő növénytelepítést. E telepítésre az esztétikai okokon

túl a légszennyezés és a zaj terjedésének megakadályozására van szükség. A növényzet légszennyeződést szűrő és megkötő hatása közismert. Zajcsökkentő hatása növényfajonként különböző, ezért ezekre a területekre tömörebb lombzatú cserjék telepítése indokolt. A kialakult helyzethez, például a járda-

zöldsáv-árok-úttest megfelelő arányaihoz való egyöntetű alkalmazkodással egységes utcaképet teremthetünk. Környezetünkhöz alkalmazkodni nem csak épületeinkkel tudunk, hanem az utcakertjeinkben, utak mentén alkalmazott fajokkal is. Egy-egy díszesebb utcakert, egy nyírott sövény vagy a felsővezeték el nem érő fák – például csörgőfa, gömb juhar, vérszilva – kellemes, rendezett látványt nyújtanak. Az ingatlanunk előtti terület ápolásával, dísznövények vagy jellemző gyümölcsfák telepítésével, díszes kiültetésekkel harmonikus, de változatos utcaképet teremthetünk. A közterületek látványát károsan befolyásolják a parkosított, füvesített területen, vagy a rendezett köztereken parkoló járművek. A parkolást érdemes a rendelkezésre álló, tervezetten kialakított parkolóhelyeken vagy saját telken belül megoldani.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A hirdetésnek alapvetően a tájékoztatás a célja, s ezt a település arculatába, az utcák képébe illően kell tennünk. Még ha figyelemfelkeltőek és gyakran meghökkentőek is, a méreteikkel és megformálásukkal, anyagaikkal és színeikkel a szebb és harmonikusabb utcaképhez kell hozzájárulniuk a cégeknek, feliratoknak, reklámoknak. Az utcák képéhez hozzátartoznak ezek az informáló, tájékoztató felületek, akár az épületek, kerítések, a fák s a virágok.

Felmérésünk szerint a település lakóinak többsége a hirdetési fajták közül a hagyományos utcai hirdetőtáblát tartja jónak, szemben az óriásplakátokkal és az egyéb hirdetési formákkal.

A régi faluközpont területén nem kívánatos független reklámhordozók elhelyezése. Az üzletek cégereit, cégtábláit úgy kell elhelyezni, hogy azok anyagukkal, megjelenésükkel alkalmazkodjanak a környezet, és az adott épület jellegzetességeihez. A település többi részén az általános építési szabályok szerinti reklámhordozók helyezhetők el. Míg az utcai hirdetőtáblák esztétikus keretet adnak a hétköznapi hirdetéseknek, ezek homlokzatokon, buszmegállókon és egyéb nem kívánatos helyeken való megjelenése rendezetlen településképet eredményez.

IMPRESSZUM

KONCEPCIÓ:

Riedel Miklós Márton
Fülek Zsolt
Kolossa József DLA
Kara László

LECHNER TUDÁSKÖZPONT TERÜLETI, ÉPÍTÉSZETI ÉS INFORMATIKAI NONPROFIT KFT.

Vezérigazgató: Riedel Miklós Márton
Projektigazgató: Farkas Tamás
Projektvezető: Juhász Géza Péter
Alprojektvezető: Kara László

MINISZTERELNÖKSÉG ÉPÍTÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSÜGYI HELYETTES ÁLLAMTITKÁRSÁGA

Fülek Zsolt helyettes államtitkár
Kolossa József DLA főosztályvezető

GYŐRLADAMÉR ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL

www.gyorladamer.hu
9173 Győrladamér, Szent István utca 41.
Telefon: +39 96/552 016
Polgármester: Kettinger János
polgarmester@gyorladamer.hu
Főépítész: Körmendy János
kormendy44@gmail.com

KÉSZÍTETTE:

Széchenyi István Egyetem –
Építészettörténeti és Városépítési
Tanszék
9026 Győr, Egyetem tér 1.

SZÖVEG:

Kettinger János polgármester
Bach Péter
Ekler Dezső
Hencz Helga
Kottmayer Tibor
Kun Zoltán
Veöreös András

VÉLEMÉNY-KUTATÁS:

Dr. Csizmady Adrienne

FOTÓ:

Bach Péter
Ekler Dezső
Kottmayer Tibor
Körmendy János
Kun Zoltán
Veöreös András

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁBRÁI:

Weizskopf András
Novák Sándor

VÁROSTÉRKÉP GRAFIKA:

Bach Péter

KIADVÁNYSZERKESZTÉS:

Kovács Mariann, Macskamenta Bt.